

MAJKL KRAJTON
DŽEJMS PATERSON

ERUPCIJA

Sa engleskog preveo

Goran Skrobonja

Čarobna
knjiga

*E ko Hawai‘i pono‘i:
No ‘oukou i ho‘ola‘a ‘ia a‘e ai kēia mo‘olelo,
no ka lāhuikanaka o ka pae ‘āina e kaulana nei.*

Sinovima i kćerima Havaja:
Ova prića je posvećena vama,
narodu slavnog ostrvskog lanca.

PROLOG

Ovaj rani deo šire priče o vulkanskoj erupciji Mauna Loe postao je službena tajna nekoliko dana posle događaja 2016. godine u Botaničkoj bašti Hilo. I ostao je pomno čuvana službena tajna sve donedavno.

JEDAN

Hilo, Havaji
28. mart 2016.

Rejčel Šeril, za koji dan tridesetogodišnjakinja s master diplomom sa Stanforda iz konzervacijske biologije, zvezda u usponu u svom svetu, još je sebe smatrala najvećom pametnicom u razredu. *I to u bilo kom razredu.*

Ali danas, u Botaničkoj bašti Hilo, ona se trudila da bude kul učiteljica na zameni pred nemirnom razrogačenom gomilom petaka u poseti s kopna.

„Moraš priznati, Rejčel”, rekao joj je rano tog jutra generalni direktor botaničke bašte Teo Nakamura. „Vodanje tih patuljastih turista unaokolo pravi je način da se tvoja nezrelost valjano iskoristi.”

„Vi biste to da kažete kako se ja ponašam kao desetogodišnjakinja?”

„U boljim danima”, rekao je Teo.

Teo je bio neustrašivi naučnik koji ju je zaposlio prošle godine, kad je park otvoren. Koliko god Rejčel bila mlada – i mladolika – veoma je dobro obavljala svoj posao glavnog biologa za biljke u parku. Bio je to sjajan posao i ona ga je volela.

I da budemo iskreni, jedan od njenih omiljenih delova posla bio je obilazak s decom.

Tog jutra ona je šetala parkom s veoma srećnom i veoma imućnom decom koja su doputovala iz *Konvent i Stjuart hola* u San Francisku. Rejčel se trudila da zabavi decu i upozna ih sa svetom prirode oko njih.

Ali koliko god da je želela da ih podučava o onome što su primećivala – vrtovima orhideja; visokim bambusima; kokosovim palmama; drveću nangke; jestivim biljkama poput hlebovca, svećnjaka i crvenog ananasa; trideset metara visokim isprepletanim filantusima; hibiskusu bukvalno posvuda – Rejčel je morala da se za dečju pažnju takmiči s dva najbliža

od pet vulkana na Velikom ostrvu: Mauna Loom, najvećim aktivnim vulkanom na svetu, i Mauna Keom, koji nije imao erupciju duže od četiri hiljade godina.

Ta gradska deca su očigledno ta dva vrha smatrala glavnom atrakcijom obilaska, najboljim prizorom koji su videla u zemlji čuda s razglednica čije je ime bilo Havaji. Koje to dete ne bi dalo sve samo da vidi erupciju Mauna Loe, odakle se izliva reka lave zagrejane na više od hiljadu stepeni?

Rejčel je objašnjavala da je vulkansko tle Havaja jedan od razloga za toliko prirodne lepote na ostrvu, u *pauerpoint* prikazu dobrih posledica nekadašnjih erupcija, koje su pomogle Havajima da odgajaju kafu sa zrnima ubrajanim među najukusnija na svetu.

„Ali vulkani neće danas eksplodirati, jelda?“, upitala je jedna devojčica, krupnih smeđih očiju prikovanih za dva vrha.

„Ukoliko samo i *pomisle* na to“, kazala je Rejčel, „ima da podignemo iznad njih kupolu kao što to radimo na onim novim fudbalskim stadionima. Pa da vidimo kako će im se *to* dopasti kad sledeći put pokušaju malo da se izduvaju.“

Bez reakcije. Duduci. Tačnije, duduci s pacifičke obale.

Rejčel se osmehnula. Ponekad nije mogla da se uzdrži.

„Kakva kafa potiče odavde?“, upitao je jedan drugi odlikaš.

„Ona iz *Starbaksa*“, rekla je Rejčel.

Ovog puta su se nasmejali. *Jedan po jedan*, pomislila je Rejčel. *Ne zaboravite da kelnerima date bakšiš.*

Ali nisu se sva deca nasmejala.

„Gospođice Šeril, zašto je ono drvo počelo da crni?“, javio se radoznali dečak kome su niz nos klizile naočari sa žičanim ramom.

Kristofer se udaljio od grupe i sada je stajao ispred šumarka stabala banjana tridesetak metara dalje, preko travnjaka.

Sledećeg trenutka svi začuše prodoran tresak nalik na daleku grmljavinu. Rejčel se zapita, onako kako se dođoši na Havaje uvek pitaju: *Stiže li to jaka oluja ili se radi o početku erupcije?*

Dok su deca većinom zurila uvis, u nebo, Rejčel pohita do studioznog dečaka s naočarima koji je posmatrao stabla banjana sa zabrinutim izrazom na licu.

„Dobro, Kristofere”, reče Rejčel kad je stigla do njega, „znaš da sam obećala da ću ti odgovoriti na sva pitanja...”

Ostatak onoga što je nameravala da kaže zamre joj u grlu. Videla je ono što je video Kristofer – i nije mogla da poveruje sopstvenim očima.

Nisu pocrnela samo tri stabla banjana najbliža njoj. Rejčel je jasno videla da se mastiljavo bubuljičavo crnilo širi kao rasuta nafta, nekakva strašna mrlja, osim što se tama *uspinjala* uz stabla. Izgledalo je kao nekakva naopaka lava iz jednog od vulkana, ali lava koja prkosi gravitaciji, kao i svemu onome što je Rejčel Šeril znala o bolestima biljaka i drveća.

Možda ona naposletku i nije bila najveća pametnica u razredu.

DVA

„Koji kur...”, zausti Rejčel, pa začuta, shvativši da tik do nje stoji „krhki desetogodišnjak.

Ona se sagnu nisko do tla i ugleda sumnjive tamne tačke koje su vodile do drveta, kao tragovi nekakve mitske životinje oblih stopala. Rejčel kleknu i opipa ta mesta. Trava nije bila vlažna. U stvari, vlati su bile kao čekinje na ribačoj četki.

Tog crnila tu juče nije bilo.

Ona dodirnu koru drugog zaraženog drveta. Kora se oljupa i rasu u prah. Ona trže ruku i ugleda nešto nalik na mrlju od crnog mastila na prstima.

„Ovo drveće se sigurno razbolelo”, reče ona. Malom Kristoferu nije mogla da ponudi više od toga. Pokuša ponovo da se našali. „Možda ću morati da danas sva stabla pošaljem kući iz škole.”

Dečak se ne nasmeja.

Iako je tehnički još bilo jutro, Rejčel objavi pauzu za ručak.

„Ali prerano je za ručak”, reče devojčica s krupnim smeđim očima.

„Nije u San Francisku, vala”, odvrati Rejčel.

Dok je vodila decu natrag u glavnu zgradu, misli su joj jurcale u potrazi za mogućim objašnjenjem onoga čemu je upravo prisustvovala. Ali ništa nije imalo smisla. Rejčel nikad nije videla niti pročitala ništa o nečemu takvom. Nisu to bile posledice vampirskih buba koje su mogle da pojedu stabla banjana ako se ne suzbiju. Ili raundapa, herbicida koji su šumari preterano koristili na trideset jutara parka sve do zaliva Hilo. Rejčel je oduvek herbicide smatrala nužnim zlom – poput prvog izlaska s novim momkom.

Ovo je bilo nešto drugo. Nešto mračno, možda čak i opasno, zagonetka koju je morala da reši.

Kad su se deca obrela u kafeteriji, Rejčel je otrčala u svoju kancelariju. Javila se šefu, a onda telefonirala Tedu Mariju, bivšem momku sa Stanforda, koji ju je preporučio za ovaj posao i ubedio je da ga prihvati, a sada je radio za inženjeriju u Vojnoj rezervi.

„Mogli bismo ovde da imamo nešto”, rekla mu je Rejčel.

„Nešto?”, kaza Mari. „Bože, vi naučnici i vaša visokoparna terminologija.”

Ona objasni šta je videla, svesna da prebrzo govori, da reči prestižu jedna drugu dok joj naviru iz usta.

„Jasno”, reče Mari. „Šaljem nekoliko ljudi tamo čim stignem. I nemoj da paničiš. Siguran sam da postoji dobar razlog za to... nešto.”

„Tede, ti znaš da ja baš i nisam naročito plašljiva.”

„Ma šta kažeš”, reče Mari. „Iz ličnog iskustva znam da si obično ti ta koja plaši druge.”

Ona prekinu vezu, znajući da *jeste* uplašena i da je reč o za nju najgorem strahu: *od onoga što ne zna*. Dok su deca i dalje bučno ručala, ona je nazula patike koje je držala ispod radnog stola i pretrčala ceo put natrag do šumarka banjana.

Kad je stigla tamo, zatekla je još pocrnelih stabala, a mrlja se širila iz upadljivih korenova iznad površine zemlje koji su se protezali kao zgrčeni sivi prsti.

Rejčel Šeril oprezno dodirnu jedno drvo. Bilo je vruće kao peć. Ona pogleda u vrhove prstiju kako bi se uverila da ih nije oprljala.

Ted Mari je rekao da će poslati svoje ljude da to istraže čim stigne da okupi ekipu. Rejčel otrča natrag u trpezariju i prikupi svoju grupu đaka petog razreda iz San Franciska. Nema potrebe da bilo ko paniči. Makar ne još.

Njihova poslednja stanica bila je minijaturna prašuma daleko od šumarka banjana. Njoj se činilo da obilasku nema kraja, ali kad se konačno završio, Rejčel je rekla: „Nadam se da ćete se svi jednog dana vratiti.”

Jedna devojčica tanana kao trska upita: „Hoćete li naći doktora za bolesno drveće?”

„Nameravam to da učinim koliko odmah”, reče Rejčel.

Ona se okrenu i ponovo otrča prema stablima banjana. Osećala se kao da je čitav dan eksplodirao oko nje, kao jedan od vulkana u daljini.

TRI

Iz zvučnika zapucketa glas – to je šef Rejčel Šeril, Teo Nakamura, govorio posetiocima da odmah napuste botaničku baštu.

„Ovo nije vežba”, reče Teo. „Ovo je radi bezbednosti svih u parku. To uključuje i sve zaposlene. Molim vas sve da napustite park.”

Za nekoliko sekundi posetioci počеше da nadiru prema Rejčel. U parku je bilo više ljudi nego što je mislila. Majke su trčale gurajući kolica ispred sebe. Deca su trčala ispred roditelja. Jedan tinejdžer na biciklu skrenu da izbegne dete, pade, ustade opsovavši, ponovo zajaha bicikl i nastavi dalje. Najednom je posvuda bio dim.

„Mogao bi to da bude vulkan!”, začu Rejčel povik neke devojke. Rejčel vide dva vojna džipa parkirana ispred udaljenog šumarka banjana. Još jedan džip bučno projuri kraj nje; za upravljačem je bio Ted Mari. Ona ga pozva, ali Mari se, verovatno prečuvši njeno dovikivanje usred haosa, ne okrenu.

Marijev džip stade i vojnici poiskakaše iz njega. Mari im pokaza da formiraju obruč oko ulaza u šumarak i postaraju se da posetioci parka nastave da izlaze.

Rejčel potrča prema šumarku banjana. Još jedan džip se zaustavi ispred nje i iz njega izađe vojnik.

„Idete u pogrešnom smeru”, reče vojnik.

„Vi... vi ne razumete”, zamuca ona. „To je... to je moje drveće.”

„Ne bih da ponavljam, madam.”

Rejčel Šeril začu motor helikoptera, podiže pogled i vide kako letelica izranja iz oblaka iza dva vrha. Vide kako se spušta i kako se njena vrata otvaraju. Muškarci u odelima za opasne materijale, s rezervoarima privezanim za leđa, izadoše držeći uređaje za gašenje sa oznakama za hladan plamen. Uperiše ih kao pištolje i potrčaše prema drveću.

Njenom drveću.

Rejčel potrča prema njima i vatri.

Istog trena začu još jedan prasak na nebu, ovog puta sasvim svesna toga da se ne radi o dolasku oluje.

Molim te, ne danas, pomisli ona.

ČETIRI

Sutradan novine iz Hila, *Havaji tribjun herald*, nisu ni pomenule Sevakvaciju botaničke bašte. *Honolulu star-advertajzer* takođe. Baš kao ni bilo koji drugi ostrvski list. Nije bilo izveštaja u *Njujork tajmsu*.

Nijedna lokalna novinska agencija nije pomenula ono što se prethodnog dana dogodilo u parku. Nije se pričalo o tome na radio-stanicama s kontakt-programom, koje su bile opsednute time što je turizam na Havajima bio u padu u prvom kvartalu godine.

Tu i tamo se to pominjalo na društvenim mrežama, ali ne mnogo, nije bilo ničeg viralnog, možda zato što je u Botaničkoj bašti Hilo tog ponedeljka bilo prilično malo ljudi. Neki statusi na *Twitteru* opisali su mali herbicidni požar koji je uspešno suzbijen zahvaljujući brznoj reakciji, mada je malo ljudi pomenulo da je u odlasku videlo kako u park sleće helikopter.

Ništa od svega toga nije bilo neočekivano. Bio je to Hilo. Bili su to opuštteni Havaji, uprkos činjenici da su svi tu živeli u senci vulkana, te preteće konstante iz njihovog života, i da bi Mauna Loa i Mauna Kea svakome kad-tad privukli pogled.

Park je ostao zatvoren dva dana.

Kad je ponovo bio otvoren, kao da se ništa nije ni dogodilo.